

بررسی میزان تاثیر عوامل بر وسواس در بین دانش آموزان شهر سنندج

آرتین شعبانی

۱-دانشجوی کارشناسی، رشته روانشناسی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، ایران

Dr.fathipoor514@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان تاثیر عوامل بر وسواس در بین دانش آموزان شهر سنندج انجام شده است. طرح پژوهش حاضر از جمله طرحهای شبه تجربی با گروه آزمایش و گروه کنترل و ارزیابی به صورت پیش آزمون، مداخله و پس آزمون بوده است. جامعه پژوهش را کلیه دانش آموزان با نشانه های اختلال وسواسی -جبری شهر سنندج تشکیل میدهند که از بین آنها 30 نفر دانش آموزان که دارای نشانه های اختلال وسواسی -جبری بودند که به روش غیر تصادفی در دسترس انتخاب شدند و در گروه آزمایش و گواه قرار گرفتند. برای اندازهگیری متغیرهای مورد نظر یعنی وسواس جبری، از پرسشنامه پرسشنامه عقاید وسواسی نسخه کودک و نوجوانان (OBQ-CV) استفاده شد. نتایج تحلیل کواریانس نشان داد که میزان عقاید وسواسی - جبری در پس آزمون کاهش معناداری ($p > 0 / 01$) داشته است همچنین میانگین بیش برآورد خطر، کمال گرایی، مسئولیتپذیری افراطی و بیش اهمیت دهی به افکار بعد از درمان کاهش معناداری ($p > 0 / 01$) داشته است.

واژه‌های کلیدی: وسواسی، دانش آموزان، نوجوانان

۱. مقدمه

در سه دهه اخیر مسائل رفتاری و روانی کودکان و نوجوانان به عنوان یکی از موضوعات عمده در حیطه روانشناسی و روانپزشکی مورد توجه قرار گرفته است. این مشکلات به شکل های مختلفی از قبیل: افت تحصیلی، گوشه گیری، انزوا، مشکلات برقراری ارتباط با دیگران، فعالیتهای پرخاشگری و بیش فعالی، اضطراب و افسردگی، وسواس و غیره می باشد و با توجه به تعداد زیاد دانش آموزان مقاطع مختلف تحصیلی ایران تعداد قابل توجهی از دانش آموزان نیاز به دریافت خدمات مشاوره های در کشور خواهیم داشت (یاوند حسنی، ۱۳۹۳)

خصیصه اصلی اختلال وسواسی-جبری (OCD) وسواسهای فکری و یا عملی مکرر و در حدی شدید است که رنج قابل ملاحظه های را برای فرد به بار می آورد. این وسواسها سبب اتلاف وقت شده و اختلال قابل ملاحظه های در روند معمولی و طبیعی زندگی، کارکرد شغلی، فعالیتهای معمول اجتماعی و یا روابط فرد ایجاد میکنند. بیمار مبتلا به اختلال وسواسی-جبری ممکن است وسواس فکری، وسواس عملی و یا هر دوی آنها را با هم داشته باشد. اختلال وسواسی-جبری میتواند در نوجوانی، کودکی و حتی در برخی موارد از سن دو سالگی هم شروع شود (هاشمیان و همکاران، ۱۳۹۵)

تحقیقات در طول چند دهه گذشته به صورت شگفت آوری، شناخت ما را از پدیده شناسی و درمان اختلال OCD گسترش داده اند نظریه های شناختی جدید در آسیب شناسی روانی، بر نقش فراشناخت در سبب شناسی و تداوم اختلال روانی تاکید دارند. این مفهوم در برگزیده دانش، فرایندها و راهبردهایی است که شناخت را ارزیابی، نظارت یا کنترل میکنند. امروزه پژوهشگران اهمیت عوامل روانشناختی - که تداوم بخش اختلال وسواس فکری-عملی (OCD) نیز تلقی میشود - برای درک اختلال وسواس را تأیید میکنند (صالحی و همکاران، ۱۳۹۵) از سویی یکی از مباحث بنیادی در الگوهای شناختی و فراشناختی وسواس، پدیده در آمیختگی فکر و عمل ۱ می باشد. در این پدیده باورهای شناختی، مرز بین فکر و رویدادها و فکر و عمل را از بین میبرد. افراد مبتلا به اختلال وسواس اعتقاد دارند که افکار غیر قابل قبول و ناخوشایند آنها میتواند حوادث بیرونی جهان را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین مطالعات نشان داده است که اثر تفکرات منفی و نداشتن کنترل این افکار باعث ایجاد اضطراب میشود و این تلاش برای کاهش اضطراب تکرار رفتار وسواسی را به بار می آورد (رجبی و همکاران، ۱۳۹۵)

وسواسهای فکری و عملی قریب به ۳٪ کودکان و نوجوانان را مبتلا ساخته و در حدود ۴۰٪ از این کودکان و نوجوانان پایدار میماند و تأثیرات منفی بر عملکرد و تحصیلات و زندگی اجتماعی/خانوادگی این افراد بر جای میگذارد. بر این اساس، توجه به راهکارهای تشخیصی و درمانی مناسب، ضروری به نظر میرسد. روشهای درمانی پیشنهادی برای این اختلال علاوه بر درمان دارویی نظیر مهارکننده های اختصاصی بازجذب سروتونین شامل درمانهای روانشناختی مانند درمان شناختی-رفتاری نیز میگردد (هاشمیان و همکاران، ۱۳۹۵).

وسواس فکری-عملی

فکر وسواسی یک فکر، احساس، عقیده، یا حس مزاحم و تکرار شونده است. عمل وسواسی رفتار خودآگاه، میزان شده، تکراری، نظیر شمارش یا اجتناب است. فکر وسواسی موجب افزایش اضطراب فرد و عمل وسواسی باعث کاهش آن میشود. معهذاً وقتی فرد در برابر عمل وسواسی مقاومت میکند اضطراب افزایش مییابد (انعامی علمداری، ۱۳۹۰)

علائم و نشانه های وسواسی - اجباری

وسواسهای فکری: ایده های مداوم، افکار، تکانه و یا تصاویری به عنوان تجربه مزاحم و نامناسب که باعث ایجاد اضطراب و پریشانی فرد میشوند. وسواسهای فکر متداول عبارتند از نگرانی در مورد میکروب، ترس از آسیب رساندن به دیگران تصاویر ناراحت کننده مزاحم (اغلب خشونت آمیز، جنسی و یا کفر آمیز) و یک حس مسئولیت پذیری بیش از حد برای رفاه دیگران است. وسواسهای عملی: تکرار رفتارها اعمال ذهنی که هدف آنها جلوگیری یا کاهش اضطراب و پریشانی است نه لذت بردن و ارضاء شدن. وسواس عملی متداول عبارتند از شستن دستها به صورت مکرر، سفارش یا تمرکز در تقارن، تاکید بر آداب و رسوم، جمع آوری و احتکار

اشیاء آداب روانی مانند شمارش و یا خواندن (پوردون ۱، ۲۰۰۴) این علایم اغلب به صورت متناوب بروز میکنند که افکار وسواسی بعد از یک احساس ترس در مغز به وجود آمده و به دنبال آن یک رفتار جبرانی با هدف خنثیسازی پریشانی احساسی قریب به اتفاق شکل میگیرد (پوردون و همکاران، ۲۰۰۴)

همه گیر شناسی

میزان شیوع مادام العمر اختلال وسواسی-جبری در جمعیت عمومی حدود ۲ تا سه درصد است. طبق تخمین برخی از پژوهشگران، اختلا وسواسی-جبری در بسیاری از بیماران سرپایی مطبها و درمانگاههای روانپزشکی ده درصد گزارش میشود. با توجه به ارقام مذکور، این اختلال چهارمین بیماری روانپزشکی پس از هراس، اختلا مرتبط با مواد و اختلال افسردگی اساسی است. طبق بررسیهای همه گیر شناختی انجام شده در اروپا، آسیا و آفریقا تأیید شده است که این ارقام در تمام حوزههای فرهنگی یکسان است و میانگین سن شروع این اختلال بیست سالگی است (صالحی و همکاران، ۱۳۹۳)

مفهوم سازی و نظریه ها

نظریه های مختلفی در سبب شناسی اختلال وسواسی - جبری مطرح شدهاند. در فرضیه بد کاری زیستی عصبی عقیده بر آن است که آسیب به مغز یکی از علل این اختلال می تواند باشد. گریم شاو دریافت که ۲۰ نفر از ۱۰۵ مورد مبتلا به اختلال وسواسی جبری دارای سابقه قبلی عصبی بودند. همچنین نقص در سیستم سروتونین دیکه از علل زیستی در این اختلال مطرح شده است (حجت الله و فرامرزی، ۱۳۹۵)

نظریه سالکوسکیس

اولین مدل شناختی جامع را درباره این اختلال مطرح کرد و معتقد بود زمانی که افکار مزاحم، باورهای ناکارآمد درباره میزان مسئولیت فرد در قبال سلامتی خود و دیگران را فعال میسازد شدت و فراوانی آنها افزایش مییابد. وی معتقد است این باورها نقش مهمی در افزایش مسائل وسواس دارند، زیرا سبب به وجود آمدن پیش بینی های منفی در مورد افکار و در پی آن سبب پیدایش این باور میشود که فرد برای جلوگیری از این اعمال در رابطه با افکارش باید کاری بکند. افزون بر آن نظریه های شناختی نشان میدهند بیماران مبتلا به OCD () در تفسیر وقوع حوادث، و نشان میدهند که حوادث بد یا خطرناک هستند. اگر فرد شخصاً معنی حوادث را تهدید به خود یا دیگران بداند احساسات مرتبط با آن را خنثی یا از تکرار جبری آن قرار میکنند، یا از حواس پرتی یا سرکوب افکار استفاده میکنند (رجبی و همکاران، ۱۳۹۵)

روش پژوهش

این پژوهش از نوع هدف در زمره تحقیقات کاربردی می باشد. همچنین تحقیق حاضر از حیث ماهیت، نیمه تجربی است. از لحاظ روش تحقیق، پژوهش حاضر یک طرح شبه آزمایشی با پیش آزمون و پس آزمون با گروه کنترل است.

جامعه آماری

جامعه پژوهش را کلیه دانش آموزان ۸ تا ۱۲ ساله مبتلا به اختلال OCD شهرستان سنندج تشکیل دادند.

حجم نمونه

نمونه آماری پژوهش شامل ۳۰ نفر از دانش آموزان با نشانه اختلال وسواس فکری - عملی می باشند.

روش نمونه گیری

روش نمونه گیری پژوهش حاضر برای انتخاب دانش آموزان به روش غیر تصادفی در دسترس بوده و به صورت تصادفی در گروه آزمایش و گواه قرار گرفتند.

ملاک های ورود به مداخله

گرفتن نمره بالا در پرسشنامه عقاید وسواسی (OBQ-CV) نسخه کودک و نوجوانان داشتن سن بیشتر از ۷ سال و کمتر از ۱۲

سال.

ملاک های خروج از مداخله

غیبت بیش از دو جلسه.

عدم علاقه مندی افراد به ادامه.

روش گردآوری داده ها

جهت جمع آوری اطلاعات مربوط به ادبیات و پیشینه پژوهش از روش کتابخانه‌ای استفاده شد. در این زمینه کتب و مقالات داخلی و خارجی مرتبط با زمینه‌های پژوهش مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. همچنین جهت جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز برای بررسی فرضیات و تحلیل نتایج از روش برگزاری آزمون استفاده شد.

روش اجرا

شرح کار به این صورت بود که قبل از اجرای برنامه داستان‌هایی با ویژگی‌های داستان‌های فبک و با هدف ایجاد گسلش شناختی طراحی شده سپس قبل از شروع برنامه تمام آزمودنی‌های هر دو گروه آزمایش و گواه پرسشنامه‌ی عقاید وسواسی (OBQ-CV) نسخه کودک و نوجوان را کامل کردند سپس برنامه فلسفه برا دانش آموزان (متغیر مستقل) روی آزمودنی‌های گروه آزمایشی به مدت ده جلسه ۱ ساعته (۶۰ دقیقه) به صورت حلقه کند و کاو به سبک لیمپن-شارپ اجرا شد و بعد از اتمام جلسات هر دو گروه برای بار دوم پرسشنامه وسواس را پر کردند.

در جلسه اول به بیان مقررات جلسه. آشنایی اعضای گروه با یکدیگر سپس خواندند استان علی و آسمان آبی و بحث و گفت و گوی فلسفی پیرامون داستان، با هدف آشنایی اولیه با مفهوم گسلش شناختی پرداخته و در جلسات دیگر نیز داستان‌های طراحی شده توسط روانشناس و همچنین دانش آموزان خوانده و سؤالات از قبل طراحی شده با اهداف مذکور پرسیده و دانش آموزان به آن پاسخ داده و بحث فلسفی نمودند و پاسخ‌های صحیح‌تر و روش‌های صحیح فکر کردن نیز تقویت شد و در جلسه آخر بعد از انجام تکالیف مانند جلسات قبل برای آگاهی از میزان فهم دانش آموزان از مفهوم گسلش شناختی از اعضا خواسته شد آنها نیز داستان‌هایی در این مورد ساخته و برای اعضا تعریف کنند.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها:

داده‌های پژوهش حاضر از طریق نرم افزار spss-16 تحلیل شده و شاخص‌های آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف استاندارد و شاخص آمار استنباطی تحلیل کوواریانس یک متغیری (ANCOVA)، برای بررسی تفاوت میانگین‌های پیش آزمون و پس آزمون استفاده قرار گرفته شده است.

یافته‌های توصیفی

بررسی توصیفی نمرات عقاید وسواسی و ابعاد آن در مرحله پیش آزمون

جدول میانگین و انحراف استاندارد نمرات عقاید وسواسی و ابعاد آن در مرحله پیش آزمون به تفکیک گروه کنترل و

آزمایش

متغیرها	گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
عقاید وسواسی	کنترل	۱۵	۱۵۵/۵۳	۲۰/۱۸
	آزمایش	۱۵	۱۵۴/۰۰	۲۰/۲۶
مؤلفه بیش برآورد خطر	کنترل	۱۵	۴۰/۸۶	۷/۶۸
	آزمایش	۱۵	۳۷/۴۶	۸/۶۴

۶/۶۰	۳۷/۷۳	۱۵	کنترل	مؤلفه کمال گرایی
۶/۶۳	۳۶/۵۳	۱۵	آزمایش	
۸/۱۱	۳۷/۸۰	۱۵	کنترل	مؤلفه مسئولیت پذیری
۶/۹۰	۳۹/۰۰	۱۵	آزمایش	
۵/۷۹	۴۱/۸۰	۱۵	کنترل	مؤلفه بیش اهمیت دهی به افکار
۷/۶۸	۴۰/۸۶	۱۵	آزمایش	

جدول میانگین و انحراف استاندارد نمرات اضطراب امتحان را در مرحله پیش آزمون را به تفکیک گروه آزمایش و کنترل نشان می‌دهد که هر دو گروه از لحاظ متغیرهای تحقیق تقریباً در وضعیت مشابهی قرار دارند.

بررسی توصیفی نمرات عقاید و سواسی و ابعاد آن در مرحله پس آزمون

جدول میانگین و انحراف استاندارد نمرات عقاید و سواسی و ابعاد آن در مرحله پس آزمون به تفکیک گروه کنترل و

آزمایش

متغیرها	گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
عقاید و سواسی	کنترل	۱۵	۱۴۶/۸۰	۲۲/۳۹
	آزمایش	۱۵	۹۴/۶۰	۲۳/۴۳
مؤلفه بیش برآورد خطر	کنترل	۱۵	۳۶/۰۶	۷/۹۴
	آزمایش	۱۵	۲۴/۱۳	۶/۹۷
مؤلفه کمال گرایی	کنترل	۱۵	۳۵/۰۶	۴/۵۸
	آزمایش	۱۵	۲۲/۰۰	۶/۵۴
مؤلفه مسئولیت پذیری	کنترل	۱۵	۳۶/۲۶	۷/۰۱
	آزمایش	۱۵	۲۳/۹۳	۸/۸۳
مؤلفه خطر بیش اهمیت دهی به افکار	کنترل	۱۵	۳۷/۷۳	۶/۷۱
	آزمایش	۱۵	۲۵/۲۶	۶/۶۲

نتایج جدول در مرحله پس آزمون نشان می‌دهد اثر مداخله‌ای برنامه فلسفه برای دانش آموزان موجب کاهش عقاید و سواسی و مؤلفه بیش برآورد خطر، مؤلفه کمال گرایی، مؤلفه مسئولیت پذیری، مؤلفه خطر بیش اهمیت دهی به افکار گروه آزمایش شده

است.

تحلیل یافته‌های استنباطی

فرضیه اصلی

آموزش گسلس شناختی به شیوه فلسفه برای دانش آموزان در کاهش علائم وسواس در بیماران وسواس فکری عملی مؤثر است. جهت بررسی این فرضیه، ابتدا از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده شده است. این آزمون دارای پیش فرض های توزیع نرمال متغیر وابسته، شرط برابری واریانس گروهها و همگنی شیب خط رگرسیون است و برای اثبات رعایت پیش فرض ها از آزمون F استفاده گردید که نتیجه آن در جدول آمده است.

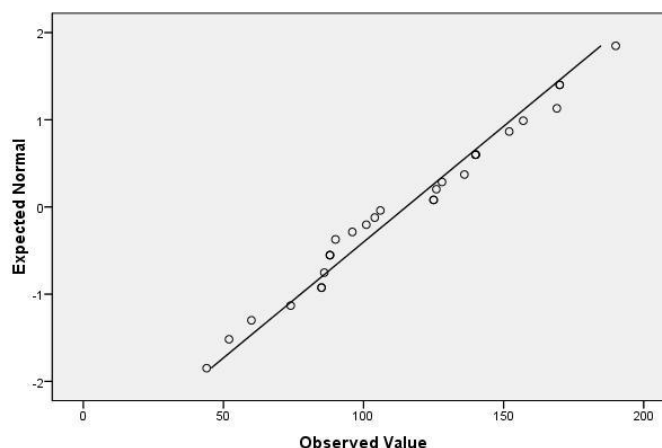
پیش فرض اول: توزیع نرمال متغیر وابسته میزان وسواس

جدول تعیین نرمال بودن توزیع متغیر وابسته میزان وسواس

Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
معنا داری	درجه آزادی	آماري	معنا داری	درجه آزادی	آماري
متغیر وابسته	۰/۵۳۷	۳۰	۰/۹۷۰	۳۰	۰/۱۱۵

همانطور که مشاهده می شود با توجه به نتایج هر دو آزمون $p > 0/05$ می باشد. بنابر این فرض صفر رد نمیشود و توزیع داده ها نرمال است.

Normal Q-Q Plot of pas azmoon mizan vasvas

نمودار نرمال بودن توزیع متغیر وابسته میزان وسواس

جدول تعیین برابری واریانس نمرات کاهش عقاید وسواسی

F مقدار	درجه آزادی اول	درجه آزادی دوم	سطح معنی داری
۰/۴۵۸	۱	۲۸	۰/۵۰۴

همانگونه که مشاهده می‌شود مقدار f با $(1 و df=48)$ معنی‌دار نگردیده است $(p \geq 0.05)$ ، بنابراین نتیجه می‌گیریم که پیش فرض برابری واریانس نمرات کاهش عقاید و سواسی گروه آزمایش و کنترل رعایت گردیده است.

پیش فرض همگنی شیب خط رگرسیون

جدول اثبات همگنی شیب رگرسیون

F مقدار	درجه آزادی اول	سطح معنی‌داری.
۰/۱۵۵	۱	۰/۶۹۷

جدول بررسی تفاوت نمرات پس آزمون عقاید و سواسی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری	توان آزمون	اندازه اثر
ثر پیش-آزمون	۹۴۹۹/۱۸۶	۱	۹۴۹۹/۱۸۶	۴۹/۲۲۰	۰/۰۰۰	۱	۰/۶۴۶
ثر متغیر مستقل	۱۹۳۲۷/۹۹۲	۱	۱۹۳۲۷/۹۹۲	۱۰۰/۱۴۹	۰/۰۰۰	۱	۰/۸۸۷
خطا	۵۲۱۰/۸۱۴	۲۷	۱۹۲/۹۹۳				

$N=50$ $p \leq 0.01$ $p \leq 0.05$ $p \leq 0.001$ ضریب تعیین = 0.841 / اندازه اثری که متغیر مستقل

همانگونه که در ردیف دوم مشاهده می‌شود مقدار f برابر با $(11/777)$ گردیده که این مقدار در سطح (0.01) معنی‌دار شده است. بنابراین نتیجه می‌گیریم که بین میزان نمرات عقاید و سواسی در پس آزمون پس از حذف تأثیر پیش آزمون تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بنابراین بین میزان عقاید و سواسی دانش آموزان که در برنامه فلسفه برای دانش آموزان شرکت کرده اند با دانش آموزان گروه گواه تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول میانگین و انحراف معیار نمرات عقاید و سواسی

گروه	تعداد	میانگین تعدیل شده	خطای استاندارد
کنترل	۱۵	۹۵/۲۹۸	۳/۵۸۸
آزمایش	۱۵	۱۴۶/۱	۳/۵۸۸

همانگونه که مشاهده می‌شود میانگین عقاید و سواسی گروه کنترل و آزمایش پس از حذف تأثیر پیش آزمون به ترتیب برابر با $95/298$ و $146/1$ می‌باشد که این نشان دهنده این است این نشان دهنده این است که آموزش گسلس شناختی به شیوه برنامه فلسفه برای دانش آموزان بر کاهش میزان مؤلفه بیش برآورد خطر دانش آموزان دارای نشانه‌های OCD تأثیر داشته است.

فرضیه فرعی اول

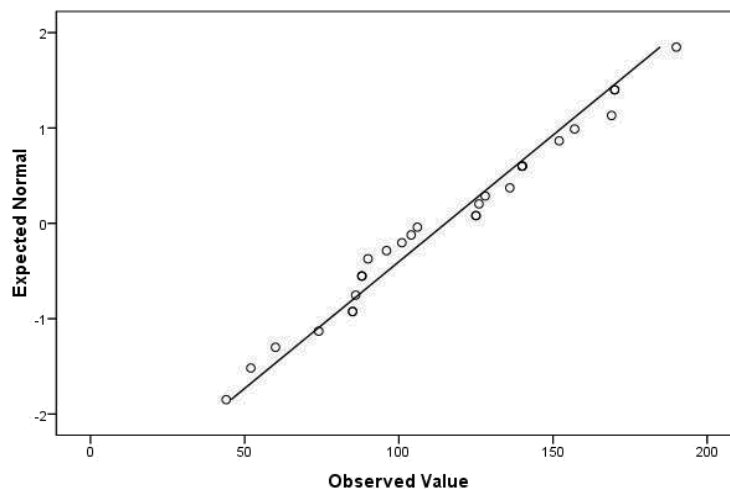
آموزش گسلش شناختی به شیوه فلسفه برای دانش آموزان درکاهش پیش برآورد خطر دانش آموزان مؤثر است. جهت بررسی این فرضیه، ابتدا از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده شده است. این آزمون دارای پیش فرض های توزیع نرمال متغیر وابسته، شرط برابری واریانس گروهها و همگنی شیب خط رگرسیون است و برای اثبات رعایت پیش فرض ها از آزمون F استفاده گردید که نتیجه آن در جدول آمده است.

پیش فرض اول: توزیع نرمال متغیر بیش برآورد خطر
جدول تعیین نرمال بودن توزیع متغیر بیش برآورد خطر

Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
معنا داری	درجه آزادی	آماری	معنا داری	درجه آزادی	آماری
۰/۲۰۰*	۳۰	۰/۱۲۲	۰/۵۳۷	۳۰	۰/۹۶۳

همانطور که مشاهده می شود با توجه به نتایج هر دو آزمون $p > 0/05$ می باشد. بنابر این فرض صفر رد نمیشود و توزیع داده ها نرمال است.

Normal Q-Q Plot of pas azmoon mizan vasvas

نمودار نرمال بودن توزیع متغیر وابسته میزان عقاید وسواسی

پیش فرض دوم: تعیین برابری واریانس نمرات

جدول تعیین برابری واریانس نمرات مؤلفه بیش برآورد خطر

F مقدار	درجه آزادی اول	درجه آزادی دوم	سطح معنی داری.
۰/۱۲۹	۱	۲۸	۰/۷۲

همانگونه که مشاهده می شود مقدار f با f (۱ و $df=۴۸$) معنی دار نگردیده است ($p \geq ۰/۰۵$)، بنابراین نتیجه می گیریم که پیش فرض برابری واریانس نمرات مؤلفه بیش برآورد خطر رعایت گردیده است.

پیش فرض سوم: همگنی شیب خط رگرسیون

جدول اثبات همگنی شیب خط رگرسیون

F مقدار	درجه آزادی اول	سطح معنی داری.
۰/۱۵۵	۱	۰/۶۹۷

همانطور که در جدول مشاهده میکنیم مقدار F تعامل متغیر همپراش می باشد ($p > ۰/۰۵$) که معنا دار نمی باشد و می توان نتیجه گرفت که فرض صفر رد شده است و پیش فرض همگنی شیب رگرسیون رعایت شده است.

جدول بررسی تفاوت نمرات پس آزمون نمرات مؤلفه بیش برآورد خطر

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری -	توان آزمون	اندازه اثر
اثر پیش-آزمون	۵۳۲/۹۴۲	۱	۵۳۲/۹۴۲	۱۳/۹۴۷	۰/۰۰۱	۰/۹۴۹	۰/۳۴۱
اثر متغیر مستقل	۱۰۵۰/۷۳۷	۱	۱۰۵۰/۷۳۷	۲۷/۴۹۸	۰/۰۰۰	۰/۹۹۹	۰/۵۰۵
خطا	۱۰۳۱/۷۲۵	۲۷	۳۸/۲۱۲

$$۰/۰۵ \leq p \leq ۰/۰۱ \leq p \leq ** N=۵۰ \text{ ضریب تعیین} = ۰/۵۷۹$$

همانگونه که در ردیف دوم مشاهده می شود مقدار f برابر با (۲۷/۴۹۸) گردیده که این مقدار در سطح (۰/۰۵) معنی دار شده است. بنابراین نتیجه می گیریم که بین میزان نمرات مؤلفه بیش برآورد خطر در پس آزمون پس از حذف تأثیر پیش آزمون تفاوت معنی دار وجود دارد. بنابراین بین میزان مؤلفه بیش برآورد کودکانی که در برنامه فلسفه برای کودکان شرکت نموده نسبت به دانش آموزان گروه گواه تفاوت معنی داری وجود دارد.

جدول میانگین و انحراف معیار نمرات مؤلفه بیش برآورد خطر در پس آزمون

گروه	تعداد	میانگین تعدیل شده	خطای استاندارد
کنترل	۱۵	۳۶/۰۱	۱/۵۹۶
آزمایش	۱۵	۲۴/۱۸	۱/۵۹۶

همانگونه که مشاهده می‌شود میانگین مؤلفه بیش برآورد خطر گروه کنترل و آزمایش پس از حذف تأثیر پیش آزمون با به ترتیب برابر با ۳۶/۰۱ و ۲۴/۱۸ می‌باشد که این نشان دهنده این است که آموزش گسلش شناختی به شیوه برنامه فلسفه برای دانش آموزان بر کاهش میزان مؤلفه بیش برآورد خطر دانش آموزان دارای نشانه‌های OCD تأثیر داشته است.

بحث و نتیجه گیری

فرضیه اول: آموزش گسلش شناختی به شیوه فلسفه برای دانش آموزان در کاهش علائم و سواس در کودکان با نشانه‌های و سواس فکری عملی مؤثر است.

نتایج حاصل از فرضیه اول تحقیق در بررسی نشان می‌دهد که بین میزان عقاید و سواسی در پس‌آزمون پس از حذف تأثیر پیش آزمون تفاوت معنی‌دار وجود دارد. بنابراین بین میزان عقاید و سواسی کودکانی که در جلسات برنامه فلسفه برای دانش آموزان شرکت نموده‌اند با کودکانی که شرکت نکرده‌اند، تفاوتی معنی‌داری وجود دارد و نشان‌دهنده این است که آموزش گسلش شناختی به روش برنامه فلسفه برای دانش آموزان بر کاهش عقاید و سواسی دانش آموزان با نشانه‌های و سواس فکری - عملی شهر سنج مؤثر بوده است. یافته‌های این پژوهش با تحقیقی که پی فن لیائو در دبیرستان فنی حرفه‌ای تایوان انجام داد هم راستاست. لیائو تأثیر مشارکت در حلقه‌های کندوکاو فلسفی را بر کاهش اضطراب یادگیری زبان انگلیسی امتحان کرد و نشان داد که اضطراب دانش آموزانی که در این حلقه‌ها مشارکت می‌کنند کاهش چشمگیری نسبت به گروه گواه دارد. علاوه بر این، افزایش درک مطلب و انگیزه یادگیری دانش آموزان شرکت کننده در این مباحث نسبت به گروه کنترل افزایش معناداری را نشان داده که این اشتیاق و توفیق ادراکی نیز، به نوبه خود، در کاهش اضطراب آنان تأثیر گذار بوده است همچنین این یافته، با نتایج پژوهش شفیع آبادی و همکاران (۱۳۹۳) (ب) با عنوان بررسی تأثیر قصه درمانی بر کاهش علائم اختلال و سواس فکری - عملی دانش آموزان نیز همسو است نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که در روش قصه درمانی بر کاهش اختلالات رفتاری افسردگی، اضطراب، خصومت، فوبیا، افکار پارانوییدی، حساسیت در روابط متقابل، و سواس - اجبار و روانپریشی مؤثراند. در مورد متغیر گسلش شناختی یافته‌های تحقیق با یافته‌های پژوهش‌های حبیب الهی و سلطانی زاده (۱۳۹۴) (و مطالعات توهی، هیز و ماسودا) (۲۰۰۶)، توهی و ویتال (۲۰۰۸) همسوست. این پژوهشگران اثرات درمانی مبتنی بر پذیرش و تعهد را بر علائم و سواس مورد بررسی قرار دادند، حبیب الهی و سلطانی زاده درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد را برای درمان بر اختلال و سواس فکری - عملی نوجوانان دختر دارای اختلال ب شکلی بدن به کار بردند و اثربخشی آن را تأیید کردند.

یافته‌های پژوهش حاضر را میتوان این چنین تبیین نمود: مراجعان زیادی از طیف اختلال و سواسی جبری به درمان مواجهه و جلوگیری از پاسخ که یکی از درمانهای رایج است، رویکرد مناسبی ندارند. یکی از عمده دلایل این رویگردانی، عدم تحمل اضطراب همراه با این روش درمانی است و همین عامل سبب سرباززدن مراجعین از ادامه حضور در جلسات درمانی میشود. درمانهای موج سوم به دنبال آموزش رهایی از فنونی که بیماران برای کنترل فکر به کار میگیرند، است؛ اینکه چگونه با افکار مزاحم و اضطراب زا در هم نیامیزند و اینکه چگونه هیجانات شان را مدیریت و کنترل کنند. استفاده از فن های گسلش و پذیرش در فرآیند درمان سبب میشود که افراد از موقعیت های و سواس طلب، کمتر احساس رنج کنند. با استفاده از فنون پذیرش و گسلش، هیجانهای ناخوشایند، سیری نزولی داشته و به تبع آن افکار و رفتار و سواسی نیز کاهش مییابد. (غضنفری و همکاران، ۱۳۹۴)

یکی از بنیادین ترین روشهای درمان اختلالات روانی استفاده از راهبردهایی است که به منظور تغییر تفکر و نگر و ادراک و رفتار افراد مسئله دار طراحی شدهاند. یک سطح اساسی در تبیین روان شناختی که برای کمک به افراد جهت تغییر افکارشان ضروری است، سطحی است که ما را قادر میسازد تا عواملی را که در کنترل و اصلاح و ارزیابی و تنظیم خود تفکر تأثیر میگذارد مفهوم سازی کنیم. در برنامه فلسفه برای کودک درمانگر با استفاده از روشهای متفاوت به کودک کمک میکند تا افکار و احساسات و تخیلات خود را ابراز کند و رابطه بین احساسات و افکار و هیجان های ناخودآگاه و عملکردهایش را دریابد. یکی از این روش ها گوش کردن کودک به داستان و یا گوش کردن به داستان خود کودک است. ترغیب کودک به گوش دادن و شرح دادن داستان خودش، به هر طریقی که میتواند، بسیار درمان کننده است و میتواند در کاهش نشانه های وسواس مؤثر واقع شود همچنین با ایجاد انعطاف پذیری شناختی نیز به کودک می آموزد که وجود افکار وسواسی، مسئله اصلی به شمار نمیرود، بلکه مسئله اصلی، اقدام جهت پاسخ دادن به این افکار به صورت انجام اعمال وسواسی است. لذا با یادگیری انعطاف پذیری شناختی، آنها جهت کسب خزانه رفتاری گسترده تر آموزش میبینند.

منابع :

- ابراهیمی تیرتاش، فهیمه و شیخ رضایی، حسین ۱۳۹۵ حلقه کند و کاو و قابلیت های آن در آموزش ماهیت علم. مجله تفکر و کودک، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. سال هفتم، شماره ۱، ۲۳ - ۱
- ابوالقاسمی، عباس؛ رفیعی، مریم و نریمانی، محمد. قش سرشت و منش در پیش بینی نشانه های اختلال وسواس در نوجوانان. پژوهش های روانشناسی بالینی و مشاوره دانشگاه فردوسی مشهد. سال اول، شماره ۱، ۱۳۲ - ۱۱۹
- اسماعیل زاده، تیمور و کرمی، آزادالله ۱۳۹۴ اجرای چند رسانه ای فلسفه برای کودکان (P4C) و بررسی تاثیر آن بر خرد ورزی. سال ششم، شماره ۲، ۲۱ - ۱
- افضلی، محمد حسن؛ فتحی آشتیانی، علی و آزاد فلاح، پرویز ۱۳۸۷ مقایسه سبک ها و مکانیزم های دفاعی بیماران مبتلا به اختلال وسواس بی اختیاری و افراد سالم. مجله علوم رفتاری. دوره ۲، شماره ۳، ۲۵۲ - ۲۴۵
- انعامی علمداری، حمیده ۱۳۹۰ بررسی اثر بخشی درمان شناختی - رفتاری بر علائم اختلال وسواس فکری - عملی. پایان نامه دانشگاه تبریز.
- ایزدی، راضیه و عابدی، محمد رضا ۱۳۹۵ درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد. انتشارات جنگل.
- برهن، مریم و خدا بخشی صادق آبادی، فاطمه ۱۳۹۱ آموزش فلسفه برای کودکان. مجله پیشرفت های نوین در علوم رفتاری. دوره دوم، شماره نهم، صفحات ۱۴۰ - ۳۴
- بهزاد پور، سمانه؛ سهرابی، فرامرز؛ برجعلی، احمد و مطهری، زهرا السادات. بررسی مقایسه ای کنترل توجه، نشخوار فکری در بیماران مبتلا به وسواس فکری - عملی و افراد عادی. (۱۳۹۱)
- پاتریشیا، باخ و موران، دنیل ج. مفهوم پردازی مورد در درمان پذیرش و تعهد. ترجمه: کمالی، سارا و کیان راد، نیلوفر ۱۳۹۴ انتشارات ارجمند.
- پرهون، هادی؛ مرادی، علیرضا؛ حاتمی، محمد، مشیرپناهی، شیوا ۱۳۹۳ اثربخشی درمان فعال سازی رفتاری کوتاه مدت بر کاهش علائم افسردگی و افزایش کیفیت زندگی بیماران افسرده اساسی. فصلنامه مطالعات روانشناسی بالینی. شماره چهاردهم، سال چهارم
- پرهون، هادی؛ مرادی، علیرضا؛ حاتمی، محمد و پناهی، مشیر ۱۳۹۳ اثر بخشی درمان فعال سازی رفتاری کوتاه مدت بر کاهش علائم افسردگی و افزایش کیفیت زندگی بیماران افسرده اساسی. فصلنامه مطالعات روانشناسی بالینی، سال چهارم، شماره ۱۴.
- تجلی نیا، امیر و کریمی، روح الله ۱۳۹۳ بررسی تاثیر اجرای فلسفه برای کودکان در کاهش و مهار خشم دانش

آموزان پسر پایه اول مقطع متوسطه شهر تهران. مجله تفکر و کودک، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. سال پنجم، شماره ۱، ۶۳ - ۳۹

-توکلی، سامان و قاسم زاده، حبیب الله ۱۳۸۵ نظریه ها و درمان های شناختی - رفتاری وسواس. مجله تازه های علوم شناختی. سال ۸، شماره ۱۰.

-حاجی سید تقی تقوی، زهرا السادات؛ پیوسته گر، مهر انگیز و خسروی زهره ۱۳۹۴ مقایسه سطوح کمال گرایی مادر با پیوند والدینی در افراد مبتلا به اختلال وسواس فکری - عملی و افراد سالم. مجله مطالعات روانشناختی دانشگاه الزهرا. دوره یازدهم، شماره ۲.

-حبیب الهی، اعظم و سلطانی زاده، محمد ۱۳۹۴ اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر علائم وسواس فکری - عملی در نوجوانان دختر مبتلا به اختلال بدشکلی بدن. مجله روانشناسی و روانپزشکی شناخت. دوره ۲، شماره ۴، جلد ۲، ۱۰۰ - ۱.

-حجت الله، مهدی و فرامرزی، سالار ۱۳۹۵ تأثیر درمان ترکیبی مواجهه همراه با بازداری از پاسخ و آموزش رفتاری والدین بر نشانگان وسواس در کودکان با اختلال همبودی بی اعتنایی مقابله ای وسواسی - جبری. ویژه نامه سومین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم تربیتی. مجله اصول بهداشت روانی.

-حسام پور، سعید و مصلح، ملیحه ۱۳۹۳ تحلیل کیفی محتوای فلسفی برخی از داستان های منتخب در ادبیات کودکان (بر پایه نظریات گرت بی. متیوز). مجله تفکر و کودک، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. سال پنجم، شماره ۲، ۵۸۰ - ۳۵.

-حسینی، زهره ۱۳۸۹ (خردنامه صدرا. ویژه نامه دهمین سالگرد انتشار، « فلسفه و کودکان. ۱۰۰ - ۹۳.) «
-خدایاری فرد، محمد و یاسمین عابدینی " ۱۳۸۱ خانواده درمانی اختلال وسواس فکری - عملی در کودکان و نوجوانان " اولین همایش بین المللی روان پزشکی کودک و نوجوان، تهران، اردیبهشت ۱۰ - ۷